

(ה) 'ועד היהודי האמריקני'

(American Jewish Committee, AJC). ארגון יהודי שנוסד ב-1906, במטרה להגן על זכויותיהם האזרחיות והדתיות של היהודים בכול העולם. הוועד היה אוליגרכי ומספר חבריו הוגבל ל-60, כולם ממוצא יהודי-גרמני ומשכבת החברה הכלכלית והחברתית הגבוהה של יהודי ארצות-הברית. ב-1931 הוגדל מספר החברים ל-350. ב-1944 הוקמו סניפים, ובאמצעותם גדל מספר החברים לאלפים.

בשנות ה-30 היה כרש (סירס) אדלר נשיא הוועד. במות אדלר ב-1940 בא תחתיו לשנה אחת סולומון סטרוק, ואחריו מוריס ורטהיים עד 1943, כשנבחר השופט יוסף מאיר פרוסקאואר. כול התקופה ההיא נהג הוועד בדרך-כלל במדיניות לא-ציונית, הן בפעולתו הפנימית והן בעמדתו מול השלטון הנאצי בגרמניה. בנשיאותו של ורטהיים נטתה המדיניות יותר לקו הציוני, אך בשנים הראשונות לנשיאותו של פרוסקאואר נטתה לקו אנטי-ציוני.

דרך הפעולה של הוועד ביחס למשטר הנאצי היתה של דיפלומטיה שקטה, בניגוד למחאות ולהפגנות ההמונים שאירגנו הקונגרס היהודי האמריקני וארגונים אחרים בארצות-הברית. ב-1933 פנה הוועד, עם ארגונים אחרים לנשיא, פרנקלין דלנו רוזולט, ולשר החוץ, קורדל הל, בבקשה שמשדר החוץ ימחה בפני ממשלת גרמניה על יחסה ליהודים שבארצה. שני המנהיגים הביעו אומנם את אהדתם, אך דחו את הבקשה.

הוועד עשה לפרסום מידע על הנעשה בגרמניה, אך העדיף שלא-יהודים יפרסמוהו ויפעלו בעקבותיו. לפיכך התנגד הוועד לכינוס העצרת האנטי-נאצית שיזם הקונגרס היהודי האמריקני במרס 1933, ונמנע מהשתתפות בעצרות אחרות שכונסו אחר-כך. הוועד התנגד גם לתנועת החרם על קניית מוצרים מגרמניה בתחילת שלטון הנאצים (ראה חרם אנטי-נאצי).

במלחמת-העולם השנייה המשיך הוועד בדרך הפעולה הדיפלומטית שלו, ואולם, אחרי הצטרפות ארצות-הברית למלחמה בדצמבר 1941 ואחרי שהגיעו לארצות-הברית ידיעות בדבר רציחתם של יהודי אירופה, גדלה נכונותו ליטול חלק במחאות משותפות עם ארגונים אחרים. קרוב לשנה, מסוף סתיו 1942 עד תחילת סתיו 1943, שיתף הוועד פעולה עם הקונגרס היהודי האמריקני ועם גופים אחרים בהגישו לממשלה תוכניות הצלה מיידיות והצעות לתקופה שלאחר המלחמה. הוועד היה אחד משמונת הארגונים שב'וועדת החירום המיוחדת לענייני יהודי אירופה' (Joint Emergency Committee On European Jewish Affairs) שהוקמה במרס 1943. הוועדה ההיא הגישה תוכנית הצלה בת 12 נקודות ל'ועידת ברמודה' וארגנה עצרות המונים כדי לפרסם ברבים את דבר טבח היהודים בידי הנאצים.

באפריל 1943 הסכים ה'וועד' להצטרף לוועידה היהודית האמריקנית כדי לקדם את אחדותה של יהדות ארצות-הברית בקביעת מדיניות נוכח האסון שפקד את יהודי אירופה. ואולם,

בעקבות החלטתה של הוועידה ב-1 בספטמבר 1943 הקוראת להקים מדינה יהודית בארץ-
ישראל, פרש הוועד מן הוועידה. במחאה נגד צעד זה פרשו מהוועד עשירית מחבריו.
הוועד המשיך בפעולות הנוגעות לבעיות היהודים אחרי המלחמה, וב-1944 הקים מכון
מחקר לבעיות השלום והבעיות שאחרי המלחמה, בהנהלת ד"ר מקס גוטשלק, כדי להכין
הצעות להבטחת זכויות היהודים בעולם שאחרי המלחמה. לוועד נודעה השפעה בחוגי
הממשל, והוא וה'ועידה היהודית האמריקנית' היו שני הארגונים היהודיים שמשרד החוץ
בוושינגטון הזמינם להיות יועצים למשלחת ארצות-הברית לוועידת היסוד של ארגון האומות
המאוחדות בסן-פרנסיסקו באפריל 1945. הוועד היה מיוצג גם בוועידת השלום בפריס ב-
1946 שבה נדונו הסכמי השלום עם איטליה, בולגריה, הונגריה, פינלנד ורומניה.